

André Malraux

“...ความผิดพลาดครั้งแรกของอ็องเดร มาลโรซ์
ในอินโดจีน คือการโขมยโบราณวัตถุสถานของกัมพูชา
แต่การสร้างภาพชนเผ่าเสียดียงเช่นนี้
คือความผิดพลาดครั้งที่สองของเขา...”

ABSTRACT

'French Indochina' from the Memoir of André Malraux in *La Vole Royale*

Napoo Wongpan

La Vole Role written by André Malraux is his only novel set in Indochina. André Malraux is a French thinker, writer and politician. His *La Vole Role* was successful in terms of eloquently presenting the philosophical idea relating to live and death. However, the author arguably has left his personal bias against a small group of indigenous people in the novel.

Keywords: Andre Malraux, La Vole Royale

“อินโดจีนฝรั่งเศส” จากห้วงคำนิ่งของ อ็องเดร มาลโรซ์ ในนวนิยายเรื่อง ราชมรรคา

“อินโดจีนฝรั่งเศส” จากห้วงคำนิ่งของ อ็องเดร มาลโรซ์ ในนวนิยายเรื่อง ราชมรรคา

บาหยัน อิ่มสำราญ

อ็องเดร มาลโรซ์ (André Malraux) เป็นนักคิด นักเขียนคนสำคัญของฝรั่งเศสคนหนึ่งในศตวรรษที่ ๒๐ เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมคนแรกของประเทศในสมัยประธานาธิบดีชาร์ล เดอโกลล์ เขาไม่เชื่อในพระเจ้าและอำนาจไว้ตัวตนทั้งหลาย ดังจะเห็นได้จากชีวิตและงานของเขาที่แสดงให้เห็นถึงการแสวงหาคคุณค่าใหม่ของมนุษย์ด้วยการกระทำของตนเอง ตลอดอายุขัย (พ.ศ. ๒๔๔๔- ๒๕๑๙) มาลโรซ์ผ่านชีวิตหลายรูปแบบ เป็นนักผจญภัย นักต่อต้านจักรวรรดินิยม นักต่อสู้ด้วยอุดมการณ์และด้วยอาวุธเพื่อปฏิวัติไปสู่สังคมที่ดีกว่า นักพูดต่อต้านคอมมิวนิสต์ นักชาตินิยม และนักนิยมศิลปะ (จินตนา ดำรงค์เลิศ ๒๕๒๖ : คำนำ)

ความยิ่งใหญ่และความสำคัญของนักเขียนผู้นี้ทำให้กระทรวงต่างประเทศและกระทรวงวัฒนธรรมฝรั่งเศส จัดงานรำลึกและยกย่องไปทั่วโลก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ เนื่องในวาระครบรอบ ๒๐ ปีแห่งการอสัญกรรม ในประเทศไทย ก็จัดงานเชิดชูเกียรติครั้งนี้เช่นกัน โดยสำนักวัฒนธรรมแห่งสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส ณ กรุงเทพฯ ฯ จัดงานทั้งในรูปของการบรรยาย จัดงานยกย่อง (ราชมรรคา ๒๕๓๙ : คำนำสำนักพิมพ์) และการนำผลงานของนักเขียนผู้นี้มาแปลเป็นภาษาไทยแล้วจัดพิมพ์เผยแพร่ และเมื่อครบรอบ ๑๐๐ ปี ของมาลโรซ์

(๒๕๕๔) ก็สนับสนุนให้ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดสัมมนา “๑๐๐ ปีชาตกาลของอ็องเดร มาลโรซ์” เมื่อวันที่ ๒๗ - ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๔

อาจกล่าวได้ว่ามาลโรซ์เป็นนักคิดนักเขียนชาวฝรั่งเศส ที่มีผู้นำผลงานมาถ่ายทอดเป็นภาษาไทยมากที่สุดคนหนึ่ง ทั้งที่เป็นผลงานแปลวรรณกรรมของมาลโรซ์โดยตรง ผลงานวิจัยเกี่ยวกับชีวิตและงานของมาลโรซ์ บทความวิจารณ์ผลงานของมาลโรซ์ด้วยมุมมองต่างๆ และบทความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของมาลโรซ์ ผลงานทั้งหมดล้วนชี้ให้เห็นอัจฉริยภาพของนักเขียนผู้นี้ และไม่น่าจะมีข้อกังขาใดๆ ต่อความยิ่งใหญ่ของ ‘อ็องเดร มาลโรซ์’ แต่ภายใต้ความยิ่งใหญ่ ใครจะรู้บ้างว่ามาลโรซ์เคยใช้วรรณศิลป์ก่อกรรมแก่ชนเผ่ามาแล้วครั้งหนึ่ง ในนวนิยายที่ใช้ฉากอินโดจีนเรื่องเดียวของเขาชื่อ *ราชมรรคา* ทั้งนี้ไม่ว่าจะโดยจงใจหรือไม่ก็ตาม บทความนี้จึงขอนำนวนิยายเรื่องดังกล่าวมาอ่านอีกครั้ง เพื่อตั้งข้อสังเกตเชิงวิพากษ์ให้เห็นว่าในท่ามกลางความสำเร็จของวีรบุรุษนั้นมีต้นหญ้าไต่บ้างที่ถูกเหยียบย่ำ

ราชมรรคา เป็นนวนิยายที่แปลจากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเรื่อง *La Voie Royale* มาลโรซ์เขียนและตีพิมพ์เผยแพร่นวนิยายเรื่องนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ ขณะมีอายุได้ ๒๙ ปี วลัยยา วิวัฒน์ศร เป็นผู้แปลเป็นภาษาไทย สำนักพิมพ์ผีเสื้อตีพิมพ์เผยแพร่เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๔ ตามการมอบหมายของสำนักวัฒนธรรมแห่งสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส ณ กรุงเทพฯ

วลัยยา วิวัฒน์ศร (๒๕๔๕ : ๑๓๔) ได้แปลนวนิยายเรื่องนี้อย่างพิถีพิถัน เริ่มต้นด้วยการใช้เวลา ๑ ปีในการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับมาลโรซ์ ทั้งในด้านชีวประวัติ ผลงาน และวัตถุดิบในการเขียนนวนิยายเรื่อง *ราชมรรคา* ใช้เวลาอีก ๖ เดือนในการแปลและตรวจสอบฉบับแปลนวนิยายเรื่องนี้ โดยอ่านต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสมากกว่า ๑๐ รอบ ทำงานร่วมกับเจ้าของภาษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยตีความประโยคยากในนวนิยาย และความพยายามทำความเข้าใจจนสามารถเข้าถึงกลวิธีและลีลาการเขียนของนักเขียนผู้นี้ได้ด้วยตนเอง ด้วยการทำงานอย่าง

"อินโดจีนฝรั่งเศส" จากห้วงคำนึงของ อ็องเดร มาลโรซ์ ในนวนิยายเรื่อง ราชมรรคา

หนังสือเรื่องนี้ ราชมรรคา ก็น่าจะเป็นตัวแทนของ *La Voie Royale* พากย์ไทยได้เป็นอย่างดี

เนื้อเรื่อง ราชมรรคา แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ตอนแรก เป็นฉากในเรือเดินสมุทร นำตัวละครสำคัญ ๒ ตัว คือ โกลิตและเพร์เค่น มาพบกัน โกลิตเป็นนักโบราณคดีหนุ่มมุ่งหน้าจะไปเขมรเพื่อสำรวจเส้นทางสายราชมรรคาซึ่งมีปราสาทหินตลอดเส้นทางอันปกคลุมไปด้วยป่าทึบ ด้วยความหวังว่าจะพบศิลปะวัตถุที่สำรวจแล้วนำไปขายนำ ส่วนเพร์เค่น นักผจญภัยวัย ๕๐ เศษ ซึ่งโกลิตขัดและทำงานให้แก่สยาม ในขณะเดียวกัน ก็มีความตั้งใจที่จะมีชนเผ่าเป็นของตนเองและสถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์ของชนเผ่า ชายทั้งสองสนทนากันอย่างถูกอรรถาธิบาย จึงตกลงช่วยกันกระทำการกิจของกันและกันในเขมร ทั้งสองจะร่วมกันสำรวจปราสาทหินและนำวัตถุโบราณไปขาย โดยตกลงกันว่าหากขายได้ เงินครึ่งหนึ่งเป็นของโกลิต อีกครึ่งหนึ่งเพร์เค่นจะไปซื้อปืนกลมาปกป้องชนเผ่าที่เขาสถาปนาตนเองเป็นเจ้าของ จากนั้นทั้งสองก็จะร่วมกันไปตามหากกราไบต์ชายชาวฝรั่งเศสที่ทำงานให้ทางการสยาม และหายสาบสูญไปแถบเทือกพนมดงรัก ตามการมอบหมายให้ทางการสยามขอให้เพร์เค่นทำ

ตอนที่สอง โกลิตและเพร์เค่นเดินทางรอนแรมเข้าไปในป่าทึบตามเส้นทางสายราชมรรคา พร้อมกับคนขับรถชาวเขมรชื่อซา โดยมีคนเขมรพื้นเมืองเป็นคนนำทางและผู้ติดตามเพื่อค้นหาวัตถุโบราณ ขบวนการสำรวจประสบความสำเร็จในการนำศิลาแลงสลักรูปนางอัปสรออกมาจากตัวปราสาทหิน และนำชิ้นแก้วยิบเบอรี่มล้ำเสียงออกจากป่าทึบ แต่คนนำทางหนีไปพร้อมทั้งพาคนในหมู่บ้านรู้จักเส้นทางผ่านช่องเขาใหญ่ไปทั้งหมด โกลิตและเพร์เค่นจึงตัดสินใจเดินทางเข้าสู่ดินแดนของชนเผ่าโดยตรงเพื่อเข้าสู่เขตแดนสยาม โดยหวังว่าทางการฝรั่งเศสจะจัดการกับชนเผ่าเหล่านั้นให้สิ้นตรงต่อทางการไปแล้ว หรือไม่ก็จะใช้เหล่าและลูกบิดเพื่อแลกเปลี่ยนในการผ่านทาง และที่สำคัญเพร์เค่นได้ข่าวว่า กราไบต์คนสำคัญที่กำลังตามหานั้นก็อยู่ในเขตของชนเผ่าสะเตียงที่พวกเขา กำลังจะผ่านเข้าไปเหมือนกัน

ตอนที่สาม โกลด์และเพร์เค่นมาถึงดินแดนของชนเผ่าสะเตียง เพร์เค่นถามหากราไบต์แต่ได้รับการปฏิเสธจากหัวหน้าเผ่า เพร์เค่นมั่นใจว่ากรไบต์ต้องอยู่ที่นั่นเพราะเห็นเสื้อนอกสีขาวยุโรป แขนงอยู่เหนือศีรษะของหัวหน้าเผ่า เพร์เค่นเจรจากับหัวหน้าว่าจะนำขี้ผึ้งและไหมซึ่งเป็นสิ่งที่ชนเผ่าสะเตียงชอบมาให้ต่อไป เพื่อเป็นหลักประกันว่าชนเผ่าจะให้ผ่านทางอย่างปลอดภัย และยอมร่วมกันตีมหาโศกจากไหมเดียวกันกับหัวหน้าเผ่าเพื่อสาบานว่าจะลี้ภัยชีวิต แต่สิ่งผิดปกติกเกิดขึ้นก็คือ เขาเห็นชาวเขมรดาบอดที่ถูกจับมาทำหน้าที่รับใช้เยี่ยงทาส ทำให้เพร์เค่นคิดว่า กรไบต์น่าจะตกอยู่ในอันตรายเยี่ยงเดียวกับทาสเขมรเหล่านี้ จึงพยายามค้นหา ในที่สุดก็พบว่า กรไบต์ถูกควักลูกตาและล่ามด้วยสายหนังไว้ในกระท่อมใกล้ดงกล้วย ในสภาพที่ทรุดโทรมที่สุด ยังไม่ทันคิดหาทางหนี ชนเผ่าสะเตียงมากมายพร้อมอาวุธคือหอกล้อมกระท่อมเตรียมเผาโกลด์ เพร์เค่น และกรไบต์ทั้งเป็น เพื่อให้ชายผิวขาวทั้งสามหนีความร้อนจากไฟออกมาเผชิญกับชาวที่ปักเอาไว้โดยรอบ เพร์เค่นตัดสินใจออกจากกระท่อมเจรจากับหัวหน้าเผ่าอีกครั้งด้วยความกล้าหาญ และคิดว่าเป็นทางเดียวที่จะรักษาชีวิตของทุกคนเอาไว้ โดยเสนอจำนวน "ไหม" ที่เพิ่มมากขึ้นแก่ชนเผ่าทุกคนเป็นของตอบแทน เพื่อแลกกับอิสรภาพของเขทั้งสาม ในระหว่างการเจรจานั้นเพร์เค่นต้องทนทุกข์ทรมานกับความเจ็บปวดจากบาดแผลที่เข้าข้างหนึ่งเนื่องจากหกล้มถูกขวากของพวกสะเตียงแต่ก็ต้องอดทน เมื่อการเจรจาเป็นผล โกลด์และเพร์เค่นเดินทางออกจากดินแดนชนเผ่าสะเตียง ทั้งกรไบต์เป็นตัวประกันเพื่อรอ "ไหม" มาไถ่ตัวตามสัญญา

ตอนที่สี่ เพร์เค่นต้องทนทุกข์ทรมานกับบาดแผล แม้ว่าไม่ใช่ชวากอาบยาพิษ แต่เนื่องจากไม่ได้รับการรักษาที่ดีตั้งแต่แรก แผลจึงติดเชื้ออักเสบอย่างรุนแรงจนไม่อาจเยียวยาได้ นอกจากจะต้องเสพฝันเพื่อบรรเทาอาการปวดตามคำแนะนำของหมอ จนกว่าจะเจ็บปวดเกิดอาการแทรกซ้อนจนทนไม่ได้และจะต้องเสียชีวิตในที่สุด แต่เพร์เค่นก็ไม่ได้ยี่หระต่อความตาย เมื่อได้ข่าวว่าชนเผ่าที่เขาสถาปนาตนเองเป็นเจ้าของกำลังตกอยู่ในอันตรายจากการที่ทางการสยามส่งกองกำลังเข้ากวาดล้างชนเผ่าสะเตียงจนแตกกระเจิงเข้าป่าลึก และพวกสะเตียงก็ถูรัยจุโจมหมู่บ้านของชนเผ่าอื่นที่ผ่านไป และจากการที่ทางการสยามใช้กำลังอาวุธและ

“อินโดจีนฝรั่งเศส” จากห้วงคำนึงของ อ็องเดร มาลโรซ์ ในนวนิยายเรื่อง ราชมรรคา

การสร้างทางรถไฟรุกเข้าไปในอาณาบริเวณของชนเผ่าต่างๆ เขาและโกลิตจึงเดินทางเข้าไปในเขตปฏิบัติการกวาดล้างเพื่อช่วยเหลือปกป้องชนเผ่าของพวกเขาแม้ว่าจะอยู่ในอาการของคนบาดเจ็บสาหัส แต่เพร์เค้นก็ไม่อาจบรรลุมารกิจอันยิ่งใหญ่ในชีวิตเขาได้ เพราะการอักเสบจากบาดแผลที่รุนแรงจนเขาไม่อาจทนความเจ็บปวดได้และถึงแก่ความตายในอ้อมแขนของโกลิต

มาลโรซ์เขียนนวนิยายเรื่องนี้โดยใช้วัตถุดิบจากหลายแหล่ง แหล่งแรกมาจากประสบการณ์ตรง จากการเดินทางมาอินโดจีนเป็นครั้งแรกพร้อมกับภรรยาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ การเดินทางครั้งดังกล่าว จุดมุ่งหมายหลักก็คือมาสำรวจโบราณสถานในเขมร ในครั้งนั้นมาลโรซ์ได้ถอดภาพแกะสลักที่สมบูรณ์และสวยงามจากบันไดหอยสรีร์กลับมาหลายชิ้น เพื่อลักลอบนำกลับไปฝรั่งเศส แต่ก็ถูกจับกุมในข้อหาขโมยศิลปะวัตถุในเขตสำรวจของสถาบันฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ และถูกตัดสินให้จำคุก ๑ ปี โดยให้รอลงอาญา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้นับเป็นรอยต่างพร้อยในประวัติชีวิตของมาลโรซ์ (จินตนา ดำรงค์เลิศ ๒๕๒๖ : ๑๒) นอกจากนี้ข้อมูลที่เป็นประวัติชีวิตส่วนตัวแล้ว เขายังใช้ข้อมูลจากชีวประวัตินักเผชิญโชค ๓ คน ในอินโดจีน ได้แก่ ชาร์ลส ดาวิด เมเรน่า (Charles David Mayrena) โปรสเปร์ โอดังดาล (Prosper Odend'hal) และอ็องรี แมตร์ (Henri Maitre) (วัลยา วิวัฒน์ศร ๒๕๓๙ : ๒๖๒) แล้วนำข้อมูลจากแหล่งต่างๆ มาผนวกกับจินตนาการของตนเอง นำมาสร้างเป็นตัวละคร เหตุการณ์ ฉากและบรรยายภาคในเรื่อง เพื่อมุ่งเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับชะตากรรมของมนุษย์ที่ว่า แม้เจตจำนงในการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์นั้น จะไปถึงได้ด้วยความอดทน กล้าหาญไม่หวาดกลัวอันตราย แต่ความเจ็บป่วยและความตายนั้นก็เป็นศัตรูอันยิ่งใหญ่จะพรากมนุษย์ให้หลุดลอยออกไปจากความใฝ่ฝันที่ตั้งไว้ และมนุษย์ก็ไม่อาจที่จะเอาชนะได้เลย

มาลโรซ์นำเสนอแนวความคิดผ่านตัวละครสำคัญคือ เพร์เค้น วาดภาพตัวละครนี้ให้เป็นตัวแทนของมนุษย์ผู้ใช้ชีวิตแบบนักเผชิญโชค และมีความใฝ่ฝันที่จะสร้างอาณาจักรเล็กๆ ของตนเอง ท่ามกลางธรรมชาติในป่าลึก โดยมีตนเองเป็นหัวหน้าชนเผ่า การเล่าเรื่องผ่านทางตัวละครอีกตัวหนึ่งซึ่งร่วมเดินทางไปด้วยคือโกลิต ซึ่งรู้เห็นความเป็นไปตลอดเวลาที่เรื่องราวดำเนินไป จวบจนลมหายใจ

สุดท้ายของเพร์เค่น เพื่อใช้วรรณศิลป์พิสูจน์ความเชื่อของผู้แต่งว่า แม้มนุษย์จะมีความใฝ่ฝัน มุ่งมั่นและทะยานอยากสักเพียงใดก็ตาม แต่ทว่าไม่มีมนุษย์ผู้ใดเอาชนะความเจ็บป่วยและความตายได้

กล่าวในเชิงวรรณกรรมแล้ว นวนิยายเรื่อง *ราชมรรคา* นี้ ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ในการถ่ายทอดความคิดเชิงปรัชญาของผู้แต่งด้วยกลวิธีการประพันธ์อันมีเอกลักษณ์ มีข้อเขียนทั้งของไทยและต่างประเทศสนับสนุนข้อเท็จจริงประเด็นนี้ เช่น

- ผู้ประพันธ์ใช้รูปแบบประโยคแหวกโครงสร้างไวยากรณ์ มีกลวิธีการเขียนที่แปลกไปจากวรรณกรรมร่วมสมัย ด้วยการใช้มุมมองแบบกล้องถ่ายรูป ทั้งยังมองโลกตะวันออกด้วยสายตาดวงตลกแบบเฉพาะตน นอกจากนี้ เขายังมีโลกทัศน์ส่วนตนในด้านคุณค่าและความหมายของชีวิต ตลอดจนชะตากรรมของมนุษย์ (วัลยา วิวัฒน์ศร ๒๕๓๙ : บันทึกผู้แปล)

- ผู้ประพันธ์ชี้ให้เห็นทรศนะเชิงปรัชญาในแง่ที่ว่านักผจญภัยและนักแสวงโชคจากตะวันตกพยายามฝ่าฝืนและทำลายความสมดุลแห่งมนุษย์ในดินแดนตะวันออก เพื่อตอบสนองต่อหาของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องทรัพย์สินเงินทอง เรื่องเพศ หรือเรื่องอำนาจ แต่ในที่สุดก็ถูกรวมชาติลงโทษอย่างสาสม (เหรียญ ทล่อวิมิงคณ ๒๕๓๙ : ๑๔๓)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว นวนิยายเรื่องนี้จึงได้รับรางวัลแองต์เตราลีเย่ (Prix Interallié) เป็นเรื่องแรก ในปี พ.ศ.๒๔๗๓ รางวัลดังกล่าวเป็นของนิตยสารรายเดือนชื่อ *La Nouvelle Revue Francaise* (วัลยา วิวัฒน์ศร ๒๕๓๙ : ๒๕๓) นอกจากนี้ยังถือว่าเป็นวรรณกรรมที่เขียนถึงอินโดจีนในช่วง พ.ศ.๒๔๖๘ - ๒๔๗๓ ที่เด่นและมีชื่อเสียงที่สุด (ธีรา สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา ๒๕๕๒ : ๑๕๑)

ความยิ่งใหญ่ของมาโลโรซีในฐานะนักคิด นักเขียนคนสำคัญของฝรั่งเศส และความสำเร็ของนวนิยายเรื่อง *ราชมรรคา* ทั้งด้านปรัชญาความคิด ตลอดจนด้านวรรณศิลป์ ได้ก่อกำแพงแห่งอคติเข้าบดบังสายตาของผู้อ่านทั้งโลกมานานเกือบก่อนศตวรรษ ทำให้มองไม่เห็นว่าตัวละครที่เป็นชนพื้นเมือง โลกตะวันออก ในนวนิยายนี้ ถูกบิดเบือนว่าเป็นแดนป่าเถื่อน ทั้งที่ไม่เป็นจริง นอกจากนี้ชนเผ่า

"อินโดจีนฝรั่งเศส" จากห้วงคำนี้ของ ฮ็องเดร มาลโรซ์ ในนวนิยายเรื่อง ราชมรรคา

ในนวนิยายยังได้รับการกล่าวถึงอย่างไม่ถูกต้องและอย่างไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะชนเผ่าสะเตียงซึ่งเปรียบเสมือนตัวผู้ร้ายที่ทำให้ตัวเอกของเรื่องก้าวไปไม่ถึงฝั่งฝันของตนนั้น ถูกวาดภาพให้เป็นคนดูร้ายราวกับเป็นพวกนักล่าหัวมนุษย์ในป่าป่านิวกินี

ชนชาติพื้นเมืองอินโดจีนที่กล่าวถึงในเรื่องนี้มีอยู่ ๒ กลุ่ม คือ ชาวเขมรและชาวสยาม ภาพของชาวเขมรปรากฏผ่านมุมมองของโกลัดเมื่อเขามาถึงพนมเปญก็คือ ภาพวณิพกชราตาบอดกำลังตีตีพิณพื้นเมืองและร้ายโคลงรามเกียรติ์ท่ามกลางฝูงชอทานและหญิงรับใช้ชาวเขมร เขมรในมุมมองของโกลัดก็คือประเทศที่กำลังผุพัง บ้านเมืองว่างเปล่า วัดวาอารามทรุดโทรม เมืองเขมรหมดอนาคตและกำลังจะตาย เช่นเดียวกับชายชราตาบอดที่กำลังตีตีพิณขับโคลง ในขณะที่ป่าเขมรยังมีความลึกลับน่าพิศวงและเป็นคู่ต่อสู้ที่น่าประหลาดกำลัง "เบียดหน้าเขาคือผีป่าซึ่งมีต่างจากศัตรูที่กำหมัดเกร็งแน่น" (น. ๖๖)

คนพื้นเมืองเขมรคนต่อมาคือ "ซา" อดีตนักโทษขอทานพนันและลักเล็กขโมยน้อย บทบาทในเรื่องก็คือคนขับรถของโกลัดและเพ็ร์เค่น ซาติดตามคนทั้งสอง ไปตั้งแต่เริ่มออกเดินทางสู่เส้นทางสายราชมรรคากระทั่งจบเรื่อง นอกจากนั้นยังมีชนพื้นเมืองที่รับจ้างเป็นคนนำทางและเป็นคนงานสกัดศิลาจำหลักและชักลากออกจากป่าลึก คนพื้นเมืองเขมรกลุ่มสุดท้ายก็คือ ทาสเขมรที่ชนเผ่าสะเตียงจับไปเป็นคนรับใช้ ทาสเหล่านั้นจะถูกนายทาสชาวสะเตียงทรมานควักลูกตาออกและให้ทำงานหนัก

ชนพื้นเมืองอีกกลุ่มที่กล่าวถึงก็คือชาวสยาม แต่เป็นชาวสยามที่อยู่ในฐานะผู้ปกครอง เป็นตัวละครที่ถูกพาดพิงถึงในลักษณะนักล่าอาณานิคมท้องถิ่นที่พยายามจะรุกรานชนเผ่าต่างๆ ในอินโดจีนด้วยยุทธวิธีต่างๆ อันได้แก่ การสร้างทางรถไฟตัดเข้าไปในบริเวณที่ตั้งของชนเผ่ากลางดงลึก โดยใช้กำลังทหารพร้อมอาวุธคือปืนใหญ่เป็นหน่วยบุกเบิกเส้นทาง เพื่อหวังที่ผนวกเอาดินแดนของชนเผ่าเหล่านี้เป็นของตน และนำเอาอารยธรรมสยามเข้าสู่ดินแดนต่างๆ ที่อำนาจรัฐตนเองแผ่ขยายไปถึง

การเสนอชนพื้นเมืองเขมรอย่างกระจัดย่อยดังกล่าว สะท้อนทัศนคติของมาลโรซ์ต่อชาวเขมรว่า เป็นชนชาติที่น่าสงสาร ไร้พลัง อ่อนแอ และยากไร้ อันเป็นผลจากการถูกยึดครอง (แต่ไม่ได้ระบุว่าถูกใครยึดครอง) ในขณะที่มาลโรซ์ให้ภาพสยามโดยเสนอให้มองจากมุมมองของผู้ปกครอง และใช้ความคิดแบบเจ้าอาณานิคมเข้าไปกำหนดการกระทำของชนชั้นนำสยาม ที่ดำเนินนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศไม่ต่างจากจักรวรรดินิยมสากล จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์สยามไม่เคยปฏิบัติการรุกรานชนเผ่าโดยใช้ทรัพยากรทางการทหารจำนวนมาก ด้วยเจตจำนงที่จะผนวกดินแดนของชนเผ่าเป็นของตน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งชนเผ่าเหล่านี้ไม่เคยอยู่ในสายตาของชนชั้นนำสยามด้วยซ้ำไป สงครามในประวัติศาสตร์ระหว่างสยามกับอาณาจักรต่างๆ ในอินโดจีนเป็นสงครามแบบจารีต กล่าวคือผู้ปกครองจะกรีธาทัพเข้าไปทำสงคราม ณ ศูนย์กลางอำนาจของอาณาจักร ดังเช่น ในสมัยอยุธยาเจ้าสามพระยาและสมเด็จพระนเรศวร เคยยกทัพไปตีอาณาจักรเขมร กวาดต้อนผู้คน ทรัพย์สิน และเผาทำลายโบราณสถานต่างๆ ของเขมร แม้แต่ในสมัยรัตนโกสินทร์แผ่นดินสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังใช้ยุทธวิธีเดียวกันในการทำสงครามกับเพื่อนบ้าน ดังนั้นการรบแบบรุกไล่ชนเผ่าเพื่อขยายดินแดน น่าจะไกลเกินกว่าข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

แต่ที่กล่าวมาแล้วไม่ได้มีความสำคัญมากไปกว่าการให้บทบาทเชิงลบต่อชนเผ่าเสเตียง นวนิยายเรื่องนี้วาดภาพชนเผ่าเสเตียงว่าเป็นนักรบที่ดุร้าย และเชื่อในไสยศาสตร์มนต์ดำ หมู่บ้านเสเตียงที่มาลโรซ์วาดภาพไว้ในเรื่องนั้นเป็นหมู่บ้านของนักรบ มีเชิงเทียนสูงสร้างด้วยซุงหึ่งตันเรียงกันจนมองไม่เห็นผืนป่าเหนือเชิงเทียนมีโลงศพตกแต่งด้วยรูปบูชาประดับขนนกและกะโหลกวัวป่าขนาดมหึมา ผู้นำเผ่าเป็นชายชราผอมแห้ง มีแต่กระดูกโอบลาร้าและซี่โครงเห็นชัดลึกพ้นกายด้วยโครงผืนเดียว มีนักรบ ๑๐ คน ถืออาวุธขนาดสั้นลักษณะกึ่งดาบกึ่งเคียวคอยคุ้มครองอยู่ข้างๆ นักรบเหล่านี้บางคนเป็นโรคผิวหนัง มักแสดงอาการเกากลากเกลื้อนตามร่างกาย

ความคิดความเชื่อของคนเผ่านี้ในมโนทัศน์ของมาลโรซ์นั้นก็คือ ความเชื่อในลัทธิสาบานด้วยการดื่มสาโทจากไหและปล้องอ้อเดียวกัน ผู้ที่จะต้องถูก

“อินโดจีนฝรั่งเศส” จากห้วงคำนี้ของ อ็องเดร มาลโรซ์ ในนวนิยายเรื่อง ราชมรรคา

ลงโทษก็คือผู้ที่ไม่ยอมตีมหาโศกความหมายก็คือการปฏิเสธความเป็นมิตร ส่วนผู้ที่ตีมหาโศกแล้วทรยศหักหลัง ก็จะถูกลงโทษเช่นเดียวกัน สมบัติที่ชนเผ่านี้ปรารถนาเป็นเจ้าของก็คือไฟ อีกทั้งยังนิยมจับคนต่างเผ่าพันธุ์มาทรมานและนำมาเป็นทาสรับใช้ ทาสแต่ละคนจะเป็นสมบัติของนายทาสชาวสะเตียง ดังเช่นทาสชาวเขมรตาบอดที่ถูกจับมาใช้งาน กราโบต์ฝรั่งเศสผิวขาวที่ถูกควักลูกตาโยนให้สุนัขกินและถูกนำมากักขังทรมานเยี่ยงทาส

การลงโทษผู้ที่ทำผิดคำสาบานก็คือการใช้กำลังเข้าจับกุมเช่นฆ่า ดังเช่นกรณีของโกลิตและเพร์เค่นที่ตีมหาโศกสาบานแล้ว กลับทรยศต่อคำสาบานด้วยการลักลอบช่วยเหลือกราโบต์ซึ่งเป็นทาสสมบัติของชาวสะเตียง มาลโรซ์บรรยายภาพนักรบชาวสะเตียงจำนวนมากมายพร้อมอาวุธคือแหลนหลาวและหน้าไม้ กรูกันเข้ามาดูจตุว์แมลงรายล้อมกระท่อมเตรียมเผาโกลิต เพร์เค่น และกราโบต์ทั้งเป็น หลังจากพระอาทิตย์ตกดิน แต่มาลโรซ์ก็แสดงให้เห็นว่า ชนผิวขาวนั้นฉลาดกว่าเหนือกว่าชนเผ่าสะเตียง แม้ในสถานการณ์ที่คับขัน ชนผิวขาวก็ฉลาดในการใช้ความเชื่อของชาวสะเตียงเพื่อเอาตัวรอด ด้วยการที่เพร์เค่นเจรจาเสนอให้แลกกับชีวิต และการตีมหาโศกสาบานกับหัวหน้าเผ่า โดยหลอกให้เข้าใจว่าเลือดที่ตีมหาโศกจากเขาวัวศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวสะเตียงนับถือ

ความดุร้ายของชาวสะเตียงยังถูกเน้นย้ำในตอนท้าย เมื่อสยามรุกไล่เข้าไปในดินแดนของชนเผ่าชาวสะเตียง ทำให้ชาวสะเตียงต้องหนีกระเจิดกระเจิง แต่ก็ยังมีภัยทำลายชนเผ่าอื่นๆ ในพื้นที่ที่ตนเองผ่านไปให้ย่อยยับตามไปด้วย

ชนเผ่าสะเตียงนั้นมีอยู่จริงในดินแดนแถบอินโดจีนนี้ คำว่า “สะเตียง” เป็นภาษาเขมร แปลว่าคนป่า เป็นคำที่ใช้เรียกชนเผ่าหนึ่ง รูปร่างดำ ผิวคล้ำดำแดง และเป็นชนเผ่าที่ใช้ภาษาในตระกูลภาษามอญ-เขมร มีชื่อเรียกในภาษาเขมรอีกชื่อหนึ่งคือ “พนอง” ชาวเวียดนามเรียกว่า “มอย” แปลว่าคนป่าเช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในประเทศลาว คนลาวเรียกว่า “ซ่า” และคนไทยเรียกชนเผ่านี้ว่า “ส่วย” คำว่า “ซ่า” นั้นสันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “ซ้า” หมายถึงเป็นซ้าทาสทำนองเดียวกับคำว่า “ส่วย” ชนเผ่านี้จึงอยู่ในฐานะซ้า ต้องทำหน้าที่รับใช้ หรือทำงานหนักเพื่อส่งส่วยให้แก่นายทาสซึ่งอาจเป็นไทยหรือลาว

ภาพทหารฝรั่งเศสจับเชลยพื้นเมืองชาวข่าที่ต่อต้านอาณานิคม จากปกหนังสือ *Rebellion in Laos* (โดยการแนะนำจาก ก้าวพล จ้าปาพันธ์)

ความเชื่อในตำนานก็คือ “ข่า” เป็นชนชาติที่มีวีรบุรุษคือท้าวฮุ่งหรือขุนเจือง เคยทำสงครามเอาชนะพวกเกวที่เมืองปะกัน แถบลาวตอนเหนือ และจัดให้มีการทำเหล้าไหเลี้ยงฉลองชัยแก่บรรดาไพร่พลที่เมืองนี้ ต่อมาเจ้าขุนลอแห่งนครกาหลงยกทัพมารบกับขุนเจืองและสังหารขุนเจืองตาย พวกลาวจึงได้อพยพเข้ามาอยู่บริเวณล้านช้าง ส่วนพวกข่าก็ถูกขับไล่ให้ไปเป็นข้าทาส ต้องส่งส่วยพืชไร่ ข้าวไร่และแรงงานให้แก่ท้าวพญาเมืองลาวเป็นประจำ เมื่อทางการลาวมีงานพิธีก็จะเกณฑ์พวกข่ามาใช้งาน เมื่อกษัตริย์ลาวจะเสด็จประพาส ณ ที่ใด จะมีข่าคอยตีกลองประโคม พวกท้าวพญาทั้งหลายก็นำพวกข่ามาใช้สอยเป็นข้าทาสในบ้านเรือน นอกจากนั้นบรรดาเจ้าเมืองต่างๆ ในภาคอีสาน เช่น เจ้าเมืองนครราชสีมา เป็นต้น ก็นิยมยกพวกออกไป “ตีข่า” คือออกไปกวาดจับชาวข่า เพื่อนำมาขายเป็นทาสรับใช้

ในยุคจักรวรรดินิยม ฝรั่งเศสเข้าครอบครองลาวในฐานะอาณานิคม ข่าเป็นชนชาติสำคัญที่ก่อขบวนการต่อต้านฝรั่งเศส ได้แก่ ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสกลุ่มพ่อกะดวด (พ.ศ. ๒๔๔๓-๒๔๔๖) ที่ถูกฝรั่งเศสปราบปรามอย่างโหดเหี้ยมแถบสุวรรณเขต ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสกลุ่มองค์แก้วและองค์มมะดำ (พ.ศ. ๒๔๔๔ - ๒๔๗๙) ถือเป็นขบวนการที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้ของลาว และต่อต้านฝรั่งเศสหนักที่สุดมากกว่ากลุ่มใดๆ ในประเทศลาว จนฝรั่งเศสต้องขอเจรจาสงบ

“อินโดจีนฝรั่งเศส” จากห้วงคำนึงของ อ็องเดร มาลโรซ์ ในนวนิยายเรื่อง ราชมรรคา

ศึก ในวันที่เจรจามีข้อตกลงว่าทั้งสองฝ่ายจะไม่พกพาวุธใด แต่ฝรั่งเศสกลับไม่ซื่อสัตย์แอบซ่อนปืนไว้ในหมวก สंहารองค์แก้วผู้นำฝ่ายกบฏชาวซาเสียชีวิต และการต่อสู้เพื่อต่อต้านฝรั่งเศสของกลุ่มนี้ยังดำเนินต่อมาอีกหลายปีและสลายไปในที่สุด

บทบาทของชาวสะเตียงหรือชาวซาในนวนิยายเรื่อง ราชมรรคา นั้น เราไม่อาจทราบได้ว่าเป็นเรื่องที่มาลโรซ์คิดฝันเอาเอง หรือจากการรับรู้การต่อสู้เพื่อต่อต้านฝรั่งเศสของกบฏชาวซาด้วยมุมมองของนักล่าอาณานิคม แต่ที่แน่ชัดก็คือ มาลโรซ์ได้ใช้วรรณศิลป์ลดทอนภาพของชาวสะเตียงให้ตกต่ำอย่างน่าเศร้า สิ่งที่ชาวสะเตียงถูกกระทำจากชนชาติอื่นตลอดมา ก็กลับตาลปัตรไปว่าชาวสะเตียงได้กระทำการชั่วร้ายนั้นเสียเอง ทั้งนี้เพียงเพื่อให้ผู้เขียนนำไปเป็นวัตถุดิบสร้างเรื่อง พิสูจน์แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับชีวิต ความใฝ่ฝัน และความตายโดยผ่านวิถีแห่งวรรณกรรม

จวบจนทุกวันนี้ มาลโรซ์อยู่ในสถานะนักคิดนักเขียนคนสำคัญของฝรั่งเศส ได้รับการยกย่องสรรเสริญแม้ว่าจะจากโลกนี้ไปหลายปีแล้ว นวนิยายเรื่อง ราชมรรคา ก็เป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จดังกล่าว แต่ท่ามกลางความสำเร็จนั้น อดีตอาณานิกรักัมพูชาถูกมองว่าเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อนและชาวสะเตียงหรือชาวซาได้ตกเป็นจำเลยของชาวโลกไปเรียบร้อยแล้ว เป็นชนชาติที่โหดเหี้ยมทารุณ ไร้อารยธรรมในอินโดจีน โดยไม่มีใครลุกขึ้นมาโต้แย้งหรือแม้จะเอ่ยอ้างถึง ความผิดพลาดครั้งแรกของอ็องเดร มาลโรซ์ ในอินโดจีน คือการโขมยโบราณวัตถุสถานของกัมพูชา แต่การสร้างภาพชนเผ่าสะเตียงเช่นนี้คือความผิดพลาดครั้งที่สองของเขา

บรรณานุกรม

- จินตนา ดำรงค์เลิศ. ชีวิตและงานของอ็องเดร มาลโรซ์. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๒๖.
- ธีรา สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา. "ตะวันตก – ตะวันออก ในเส้นที่ตะวันออก". ใน เส้นที่ตะวันออก ๒๓๕-๒๖๕. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผีเสื้อ, ๒๕๔๐.
- , "มองอินโดจีน จากหนังสือสองเล่ม ของ มาร์เทอริต ดูราส". ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๒.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ชาวเขาในเมืองไทย. โอเดียนสโตร์, ๒๕๐๖.
- วัลยา วิวัฒน์ศร. "ปัญหาการแปลราชมรรคากับการตรวจแก้ต้นฉบับ" ใน รายงานการสัมมนา: ๑๐๐ ปี ชาตกาลของอ็องเดร มาลโรซ์. สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ๒๕๔๔, ๑๓๔-๑๔๔.
- , "อ็องเดร มาลโรซ์กับราชมรรคา" ใน ราชมรรคา. ๒๕๓-๒๔๕. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผีเสื้อ, ๒๕๓๙.
- ลีลา วีระวงศ์. ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๔๐.
- สุวิทย์ วีระศักดิ์. ประวัติศาสตร์ลาว ๑๗๗๙ - ๑๙๗๕. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, ๒๕๔๓.
- เหรียญ หล่อวิมมล. "สัญลักษณ์ของโรคร้ายในงานของมาลโรซ์". ใน จำลึงถึงอ็องเดร มาลโรซ์. ๑๓๖-๑๕๙. สุภาภรณ์ อภาภวัชฐุตม์ บรรณาธิการ, เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๓๙.
- อ็องเดร มาลโรซ์. ราชมรรคา. แปลโดย วัลยา วิวัฒน์ศร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผีเสื้อ, ๒๕๓๙.